

Motion till riksdagen 2009/10:So663

av **Helena Bargholtz och Chatrine Pålsson Ahlgren**
(fp, kd)

Dold tobaksförsäljning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regler om dold tobaksförsäljning bör övervägas för att minska tobaksbruket bland barn och ungdom.

Motivering

Insatser för att minska tobaksbruket är ett av de mest angelägna och effektiva områdena när det gäller att förbättra hälsan och minska ojämlikheten i befolkningens hälsa. Sverige har, genom att ansluta sig till Världshälsoorganisationens konvention för tobakskontroll, åtagit sig att minska konsumtionen av tobak. Det övergripande målet är att skydda nuvarande och framtida generationer från de förödande, inte bara hälsomässiga utan också sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenserna av tobaksbruk och exponering för tobaksrök.

Riksdagen har under såväl innevarande som föregående mandatperiod beslutat om mål för folkhälsopolitiken, och minskat tobaksbruk är ett av dessa mål. Ett av etappmålen gäller en halvering till år 2014 av antalet ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa. Tobaksbruket bland ungdomar minskar dock endast långsamt, och det är långt kvar tills man nått målet. Samtidigt är tiden kort – målet skall vara uppnått i slutet av nästa mandatperiod. Med andra ord krävs nu kraftigt förstärkta tobakspolitiska insatser i syfte att minska tobaksbruket bland barn och ungdom.

Sverige har, liksom övriga EU-länder, ett principiellt förbud mot kommersiell tobaksreklam. Exponering av tobaksvaror i livsmedelsbutiker och andra säljställen är dock undantagen från förbudet, vilket medfört att denna exponering nu har blivit tobaksbolagens viktigaste kanal för marknadsföring av sina produkter. Metoden är så effektiv att bolagen nu satsar mer på den än på an-

Fel! Okänt namn på

nonser i tidningarna i länder där tidningsreklam fortfarande är tillåten. På säljställen är det framför allt barn och tonåringar som påverkas och attraheras av den synliga tobaken. Det är där industrin fortfarande kan hitta kunder som börjar röka och blir beroende av deras produkter. En studie i Kalifornien från 2006 av barn i åldern 11–14 år visar att risken att de blir rökare fördubblas om de exponeras för tobaksvaror i butikerna.

Mot denna bakgrund har allt fler länder lagstiftat om dold tobaksförsäljning. Island var först med ett förbud 2001 och den kanadensiska provinsen Saskatchewan följde exemplet 2002. Från kommande årsskifte gäller denna lagstiftning i hela Kanada. Motsvarande lagar har också införts i bl.a. Norge och Irland. Polens parlament har beslutat införa ett förbud, och Finlands regering har lagt fram ett motsvarande förslag. Det brittiska överhuset godkände i början av maj ett förslag till tobakslag, gällande England, Wales och Nordirland, och även Skottlands regering har föreslagit ett exponeringsförbud.

Statistik från såväl Island som Kanada visar att andelen rökande tonåringar minskat sedan exponeringsförbuden infördes. Saskatchewan var år 2002 den enda provins i Kanada där andelen rökande tonåringar ökade. När exponeringsförbudet införts minskade rökningen bland tonåringar, för att åter öka när förbudet tillfälligt upphävdes sedan det överklagats av ett tobaksbolag. När förbudet åter infördes efter provinsregeringens seger i högsta domstolen 18 månader senare, sjönk åter andelen rökande tonåringar. Andelen har minskat från 22 procent 2002 till 15 procent 2007.

Argumenten mot ett exponeringsförbud har varit desamma i olika länder. De vanligaste påståendena är att minskad omsättning kan tvinga mindre butiker att slå igen och att risken för rån och stöld ökar. Oberoende undersökningar i t ex Saskatchewan visar dock att dessa farhågor inte har besannats. Tvärtom fortsatte 40 procent av handlarna där med osynlig tobak när lagen tillfälligt upphävdes. Orsaken var att de funnit att stölderna minskade när tobaken gjordes osynlig.

Stockholm den 6 oktober 2009

Helena Bargholtz ()

Chartrine Pålsson Ahlgren (kd)